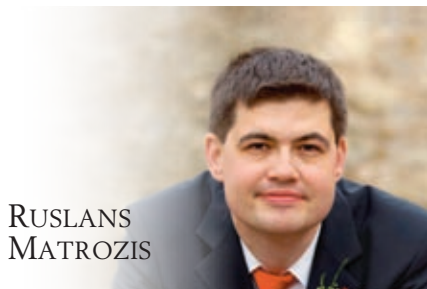

Zoologa Egona Tauriņa ieguldījums lauka ornitoloģijas attīstībā Latvijā 20. gs. 50. gados

RUSLANS
MATROZIS

Ievads

Latvijas ornitoloģijas attīstību 20. gadsimtā negatīvi ietekmēja nemiera periodi. Pirmā pasaules kara laikā un 1939.–1940. gadā gandrīz visi baltvācu izcelsmes putnu pētnieki emigrēja no Latvijas, bet nākamajos gados (1941.–1944. g.) kara darbības un emigrācijas rezultātā gājuši bojā vai atstājuši valsti lielākā daļā no aktīvajiem latviešu izcelsmes pētniekiem. Pēc kara gados veidojās pilnīgi jauna ornitologu paaudze, uzsākot savas aktivitātes padomju okupācijas zinātnes diktētajos rāmjos. Jaunajai paaudzei bija nepieciešami līderi – aktīvi un zinoši ornitologi, kuri bija spējīgi ieinteresēt un piesaistīt jauniešus ornitoloģijai.

Pēc kara gados viens no šādiem aktīviem pētniekiem bija Egons Tauriņš (1907–1989). Viņš ir viens no tiem, kas savas aktivitātes zooloģijā sācis vēl Latvijas brīvvalsts laikā un turpināja padomju okupācijas laikā. 1939. gadā sācis strādāt Zooloģijas katedrā¹ nesen nodibinātajā Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā (LLA) Jelgavā. Līdz karam E. Tauriņa intereses bija saistītas ar zīdītājiem. Interesi par putniem veicināja kopīgais darbs ar pazīstamu

¹Egons Tauriņš laikā no 1939. līdz 1940. gadam ir bijis LLA Lauksaimniecības fakultātes Zooloģijas katedras asistents, no 1940. līdz 1942. gadam – vecākais pasniedzējs, no 1945. līdz 1953. gadam – katedras vadītājs, no 1953. līdz 1957. gadam ieņēmis docenta vietu LLA LF Zooloģijas, entomoloģijas un fitopatoloģijas katedrā, bet no 1957. līdz 1962. gadam vadīja šo katedru. Strādājis LLA līdz aiziešanai pensijā 1977. gadā. (Priedīte 1999).

putnu gredzenotāju Kārli Vilku (1900–1993), kas arī no 1939. līdz 1944. gadam kā vecākais lektors lasīja lekcijas meža zooloģijā LLA Mežsaimniecības fakultātē. Kopīgās ekskursijas Jelgavas apkārtnē ar K. Vilku un LLA studentiem palīdzēja E. Tauriņam gūt labu pieredzi putnu noteikšanā un virzīt savu tālāko akadēmisko karjeru, veicot putnu pētījumus. Pēc K. Vilka un E. Tauriņa iniciatīvas 1946. gadā pie LLA izveidota Latvijas Ornitoloģijas stacija, kas turpināja Latvijas Ornitoloģijas centrāles 1944. gadā kara apstākļu dēļ pārtraukto darbību (gk. organizēja putnu gredzenošanu).

1949. gadā E. Tauriņš ar K. Vilku Maskavā izdotā žurnālā krievu valodā publicēja pārskatu par Latvijas PSR ornitofaunu, kurā apkopoja informāciju par putnu sastopamību un statusu republikā (Тауриньш, Вилкс 1949). Pēc diviem gadiem (1951. gada aprīlī) Rīgā notikušajā starprepubliku ornitologu konferencē E. Tauriņš, aprakstot Latvijas PSR ornitoloģijas zinātnes prioritāros attīstības virzienus, norādījis: “.. nepieciešams turpināt noskaidrot republikas ornitofaunas kvalitatīvi–skaitlisko sastāvu un pabeigt to inventarizāciju, veltot pastiprinātu uzmanību faunistiskajiem novērojumiem republikas perifērijas vietās, īpaši ziemeļaustrumu, austrumu un dienvidrietumu rajonos. Nepieciešams noskaidrot atsevišķo ligzdojošo sugu izplatību ..” (Тауриньш 1953: 33. lpp.). Strādājot augstskolā, E. Tauriņam bija iespējams saņemt nepieciešamo finansējumu, lai varētu noligt līgumdarbā pētniekus un organizēt ekspedīcijas. Visu šo ekspedīciju pamata mērķis bija ornitofaunas inventarizācija, ligzdojošo putnu sugu statusa noskaidrošana un precizēšana.

20. gs. 80. gadu sākumā Latvijas ornitologi apkopoja informāciju republikas ornitofaunas pārskatam, kas krievu valodā tika publicēts

Egons Tauriņš Strenču apkārtnē 1949. gada 25. maijā.

Foto: E. Ozols

1983. gadā (Виксне 1983). E. Tauriņš pats piedalījās sugu aprakstu sastādīšanā un arī papildināja sugu aprakstus ar saviem nublicētajiem materiāliem, par pamatu izmantojot savas dienasgrāmatas. Ap to laiku savu ornitoloģisko bibliotēku, dienasgrāmatas un fotogrāfiju arhīvu viņš nodeva Bioloģijas institūta Ornitoloģijas laboratorijas arhīvam glabāšanai un izmantošanai. Mūsdienās E. Tauriņa dienasgrāmatas un citi (gk. konferenču) pieraksti, par laiku no 1953. līdz 1962. gadam, glabājas Latvijas Ornitoloģijas biedrības (LOB) arhīvā.

Kā zināms, E. Tauriņa laika biedri Kārlis Vilks un Georgs Lejiņš nebija veikuši regulārus pierakstus, savukārt dažu citu pētnieku ornitoloģiskie pieraksti nav saglabājušies vai nav pieejami. Tas padara E. Tauriņa dienasgrāmatas par vienu no nedaudzajiem drošajiem informācijas avotiem par Latvijas putniem 20. gs. 50. gados. Jāatzīmē, ka pats E. Tauriņš publicējis tikai nelielu daļu no saviem novērojumiem (Tauriņš, Ozols 1956; Тауриньш 1961, 1974), savukārt, vēlākajos gados tie nezaudēja savu vēsturisko vērtību un izmantoti vairākos

Meklējot ērgļa ligzdu Strencu apkārtnē 1954. gada 4. jūnijā. Pirmais no kreisās ir G. Lejiņš, bet trešais – Egons Tauriņš.

Foto no K. Vilka ģimenes arhīva

faunistiskos pārskatos (Липсберг 1981; Strazds, Strazds 1990; Avotiņš 2005; Strazds, Ūze 2006). Lai E. Tauriņa dienasgrāmatas padarītu pieejamas plašākām interesentu aprindām tālākai izmantošanai, šo rindu autors 2007. gadā pierakstus digitāli pārfotogrāfēja.

Piezīmes par dienasgrāmatām

Līdztekus savu novērojumu pierakstīšanai, pierakstos atzīmēja arī gadījuma ziņas, kas iegūtas no citiem novērotājiem – mežsargiem, medību inspektoriem, ekspedīciju līdzdalībniekiem un citiem. Nereti atzīmēja, kuras tipiskās biotopa sugas trūkst. Daudz aprakstīja biotopus, laika apstākļus un ziņas par sastaptajiem zīdītājiem. Putnu nosaukumus rakstīja gan latīņu valodā, gan arī latviski.

Bieži nakšņoja pie mežsargiem, maršrutus gāja ar kājām, ar laivu apbraukāja ezerus un to salas, pārvietojās ar zirgiem, ar smagajām un mežsaimniecības mašīnām, ar sabiedrisko transportu. Bieži sāva putnus (noteikšanai, pētīšanai vai kolekcijai) un pat piedalījās meža ugunsgrēka dzēšanā.

Ekspedīcijās E. Tauriņš parasti brauca ar līdzdalībniekiem, reti vienatnē. Līdzbraucēji ir bijuši viņa kolēģi vai padotie, galvenokārt no LLA darbiniekiem vai līgumdarbu veicējiem. Pierakstos ir informācija par šādiem līdzbraucējiem: Edgars Ozols (1899–1967), Andrejs Grinbergs (1916–2008), Artūrs Priedītis (dz. 1928), Viktors Šmits (1912–1989), Georgs Lejiņš (1914–1994), Harijs Jākabsons (1928–?), Kārlis Vilks (1900–1993), Harijs Mihelsons (1930–1981), Jānis Viksne (dz. 1936) un, visvairāk, – Mintauts Švarcbergs (1930–1994).

Kopskaitā dienasgrāmatās atrodama informācija par 33 ekspedīcijām vai ekskursijām Latvijas teritorijā, kā arī citu novērotāju 7 ekskursiju pieraksti. Visi braucieni veikti tikai siltajā gada laikā – no aprīļa līdz septembrim. Pēc E. Tauriņa laikabiedru atmiņām, jau 20. gs. 50. gadu beigās viņam bija veselības problēmas, kas traucēja ilgstoši pārvietoties, tāpēc nākamajās desmitgadēs viņš lielās ekspedīcijās nav piedalījies.

Dažu ekspedīciju apraksti

No nozīmīgākajām E. Tauriņa ekspedīcijām varētu atzīmēt šādas.

Lubāna ezers un tā apkārtnē (12.–18.06.1953.), līdzbraucējs – G. Lejiņš.

Mūsdienās Lubāna zemiene ir

stipri pārveidota un cilvēka saimniecisko vajadzību nodrošināšanai pielāgota teritorija. Līdz 20. gs. 50. gadiem pētījumi šajā reģionā veikti fragmentāri un pieejamas tikai dažas ornitoloģiskas publikācijas (Loudon 1914; Zītaris 1924; Vilks 1931; Kalniņš 1970). Tauriņš atstājis faunistiskus pierakstus par vēl nepārveidotā Lubāna un tā apkārtnes putnu faunu ligzdošanas periodā.

Vērtīgākie apraksti ir par bridējputnu sugu sastāvu un skaitu. Tā, 12. jūnija pārgājienā gar Asnupīti līdz Lubāna ezera malai novērots ķikutu pāris un 4–5 pāri mērkaziņu. Tajā pašā dienā uz kādas Lubāna ezera salas novērots 8–10 ķikutu tēviņu riests, divi no tiem nošauti (ievākti kolekcijai). Turpat riestoja 3–4 pāri mērkaziņu. Pēc pāris dienām (15. jūnijā) aiz Īdeņu sēkļa pret augsto priežu puduri Rēzeknes kanāla kreisajā pusē plašajās sausajās pļavās atrasta gūgatņu riesta vieta (60–70 putni, no tiem ap 40 bija tēviņi), vēl turpat uzturējās 10–15 pāri ķīvišu un 5–6 pāri mērkaziņu. Arī nākamajā dienā (16. jūnijā) Lubāna ezera Vidussēkli izcelti četri ķikuti, viens no putniem nošauts. Vajadzētu piebilst, ka tā bija pēdējā zināmā informācija par ķikuta riesta vietām Latvijā līdz pat 20. gs. 90. gadiem, kad šai sugai pievērsta īpaša uzmanība un vairākas palienēs Latvijā atkal konstatēti ķikutu riesti (Auniņš 2001). Arī nākamajā – 1954.

gadā E. Tauriņš kopā ar pašmāju un igauņu ornitologiem apmeklēja Lubāna ezeru un tā apkārtni, veicot putnu novērojumus. Pēc dažiem gadiem publicēja piezīmes par Lubāna ezera pilēm (Tauriņš 1959).

Liepājas apkārtnē, Liepājas un Papes ezeri (27.04.–08.05.1955.), līdzbraucēji – G. Lejiņš un V. Šmits. Neskatoties uz samērā bagātu putnu faunu, abi šie ezeri līdz 20. gs. 50. gadiem bija maz pētīti ornitoloģiskā ziņā. Liepājas ezerā 1902.–1903. gadā novērojumus veicis Liepājā dzīvojošais Aleksandrs Grosse (1883–1966), kas vēlāk dažus savus novērojumus publicēja (Grosse 1927, Grosse, Transehe 1929). Savukārt Papes ezeru 20. gs. 30. gados vairākkārt apmeklējis ornitologs Nikolajs fon Tranzē (1883–1969), kas arī publicēja dažas piezīmes (Transehe 1965).

Šajā ekspedīcijā E. Tauriņš apsekoja vairākas vietas Liepājas rajonā, ieskaitot Liepājas un Papes ezerus un to piekrasti. Abos šajos ezeros novērotas lielas ūdensputnu un bridējputnu koncentrācijas. Interesantākie ir parasto šņībīšu novērojumi ligzdošanas biotopos Liepājas ezera Vītiņu pļavās 28. aprīlī un Papes ezera pļavās 3. maijā, kur katrā no vietām novēroti vairāki bariņi un daži pāri. Vītiņu pļavās nošautajai šņībīša mātītei olvadā ir bijušas olas, lielākā – 1,7 cm gara. Pēc literatūras ziņām, Liepājas ezera piekrastes pļavas līdz 20. gs. 60. gadiem bija lielākā šīs sugas ligzdošanas vieta Latvijā – līdz dažiem desmitiem pāru (Виксне 1983). Vēlākajos gados ligzdojoši šņībīši Latvijā pazuduši no gandrīz visām vietām un pašlaik, iespējams, ligzdo tikai neregulāri.

Šīs ekspedīcijas laikā “atklāts” Papes ciema vietas unikālais izvietojums putnu migrāciju ceļā. Dažus gadus vēlāk – 1958. un 1960. gada rudenī – G. Lejiņš šeit veica migrējošo putnu uzskaites (Леиньш 1966), bet kopš 1966. gada Papē tiek veiktas ilggadējās uzskaites un masveida putnu gredzenošana rudenos.

Interesantas faunistiskas ziņas Tauriņš pierakstīja pēc sarunas ar

Jāni Jakši² (2. maijā) par putniem Rucavas apkārtnē: “.. šajā rajonā lielo stērsti nav redzējis (bet gan jaunībā pie Saldus) ..” un “Liepājas jūrmalā daudz cekulaino cīruļu ..”³

Latgales ekspedīcija (19.05.–11.06.1955.), līdzbraucēji – G. Lejiņš, V. Šmits, H. Jākabsons un M. Švarcbērģis. Tā ir visilgākā no E. Tauriņa ekspedīcijām, kas ilga 24 dienas. Latgales teritorija vienmēr ir bijis vismazāk izpētītais Latvijas nostūris, arī mūsdienās. Līdz I pasaules karam Latgale bija Krievijas impērijas Vitebskas guberņas sastāvā, kuru vadīja katoļticīgie poļi un kur zinātnes attīstība tika stipri ierobežota un kontrolēta. Brīvvalsts laikā šeit putnu novērojumus veicis K. Vilks (Vilks 1943) un Bruno Bērziņš (Bērziņš 1946). Pēckara gados informācijas par Latgales putniem tikpat kā nebija.

Šajā ekspedīcijā apmeklētas daudzas vietas – ezeri un to salas, mežu masīvi, purvi – mūsdienu Daugavpils, Krāslavas, Preiļu, Ludzas un Rēzeknes rajonos. Tās laikā atrastas daudzu plēsīgo putnu apdzīvotas ligzdas (zivjērglis, čūskērglis, melnā klija u.c.), vairākās vietās novērotas sarkanās klijas un klinšu ērgļi, iegūta informācija par zivju gārņu un kraukļu apdzīvotām kolonijām un vairākām melno stārķu ligzdošanas vietām. Jāpiebilst, ka vairākus plēsīgos putnus, arī pie to ligzdām, bija nošāvuši paši ekspedīcijas dalībnieki (piemēram, melno kliju, mazo ērgli, u.c.). Par zivju gārņu kolonijas tuvumā nošauto mazo ērgli (28. maijs, Ežezers) E. Tauriņš konstatējis, ka tas bija barojies ar

²Jānis Jakšis dzimis Liepājā 1923. gadā, no 1947. gada mācījies Latvijas Valsts Universitātes Bioloģijas fakultātē, kuru 1952. gadā absolvējis ar diplomdarbu “Plēsējputnu barības izsekošana ar masku metodi” (pētījis peļu klijana un mazā ērgļa barošanas Rīgas un Liepājas rajonos Latvijā, kā arī Kazahijā). Strādājis Rīgas Zoodārza ornitoloģijas sekcijā. Vēlāk (no 1956. līdz 1958. gadam) strādājis par jaunāko zinātnisko līdzstrādnieku PSRS ZA Zooloģijas institūta Ornitoloģiskajā stacijā “Ribačij” Kuršu kāpās Kaļiningradas apgabalā, kur izveidojis pirmo lielo putnu ķeršanas murdu (1957. g.). Miris 1985. gadā (Липсбеер 1990).

³Visi citētie dienasgrāmatu teksti atstāti autora lietotajā oriģinālajā valodā.

zivju gārņu olām! Vai E. Tauriņš bija pārbaudījis šā putna kuņģi vai šis secinājums nācis no nošautā ērgļa novērošanas vietas zivju gārņu kolonijas tuvumā, nav zināms.

Dienasgrāmatās rakstīts, ka 1955. gada pavasaris bija diezgan auksts un daudzi putni nosaluši. Par to liecina vairāki šādi pieraksti: “.. uz D no Ežezera aprīlī nobeigušies 16 stārķi, izdzīvojuši tie, kurus piebaroja cilvēki ..” (no sarunas ar mežsargu Pozņaku, 28. maijā), “.. dzērves agrāk vienmēr bijušas Kreiču purvā, bet šogad nedzird – pavasari gājušas bojā ..” (no sarunas ar mežsargu Belokurovu, 2. jūnijā), “Vietēji iedzīvotāji ziņoja arī par 2 stārķu un vesela vezuma dzērvi nobeigšanos” (Bikavas apk., 4. jūnijā).

Salacgrīvas jūrmala, Burtnieki (15.–20.06.1955.), līdzdalībnieki – G. Lejiņš un E. Ozols.

Līdz 20. gs. 50. gadiem ornitoloģiskajā literatūrā ir atrodama fragmentāra informācija par Burtnieku ezera un tā apkārtnes putniem (Russow 1880; Loudon 1895; Dresser 1905; Bērziņš 1946). Savukārt par Vidzemes jūrmalas putniem informācijas trūka. Vienīgais pieejamais avots ir skolnieka Ulda Lipsberga (1926–1999) vēstule Latvijas Ornitoloģijas stacijas arhīvā, kurā aprakstīti viņa novērojumi par putniem Salacgrīvas jūrmalā 1941.–1942. gados.

Šīs ekspedīcijas laikā apmeklēta jūrmala 16 km posmā uz D no Ainažiem. 16. jūnijā veiktas divas uzskaites, atzīmēti interesantākie novērojumi – posmā uz D no

Strenču apkārtnē 1953. gada 27. maijā. No kreisās: K. Vilks, E. Tauriņš. Foto no K. Vilka ģimenes arhīva

Salacgrīvas: "2 km garā posmā gar akmeņaino un seklo jūrmalu – 3 pāri smilšu tārtiņu .." un posmā no Salacgrīvas līdz Kuivižiem: "Perēja 3 pāri upes tārtiņu, divas ligzdas atrada ar vidēji aizperētām olām .. Pļavu tilbītes bija tikai pie Kuivižiem, kur sākas plašākas pļavas un jūrā niedras. Šņibišu nebija .. Kīvītes arī tikai pie Kuivižiem – 1–2 pāri .. Piekraustes kāpu priedē – bezdelīgu piekūna ligzda (mātīti nošāva)." Nākamajā dienā (17. jūnijā) apsekota Ainažu jūrmala: "Igaunijas pusē (aiz ostas mola) sākas atkal pļavas .. 5–6 pāri pļavas tilbīšu, pārlido gūgatņi, 3–4 pāri ķīvīšu, noķēru 1 lielu mazuli, 2–3 pāri šņibišu, 3–5 pāri smilšu tārtiņu, 1 nepazīstams šņibis (nošāvu), 1 pāris mazo zīriņu."

Pierakstos ir atrodama informācija par kādu apdzīvotu kraukļu koloniju: "Ainažu piepilsētas (D daļā) ceļa abās pusēs augošās vecās priežu audzēs liela sējas vārnu kolonija (apm. 150–250 pāru)" – kas mūsdienās ir uzskatāma par vienu no vecākajām apdzīvotajām kraukļu kolonijām Latvijā

(2008. gadā vēl bija apdzīvota!). Pierakstos par 16. jūniju E. Tauriņš sniedz kāda novērotāja ziņas par apmēram 15–16 pāru sudrabkaiju ligzdošanu Kodāju ezerā (Rozēnu mežniecība, Kapzemes apgaitā). Tā arī ir jauna šīs sugas ligzdošanas vieta, kas nebija minēta pirmajā pārskatā par kajveidīgo putnu ligzdošanu Latvijā (Bērziņš 1946).

Ļoti interesanta informācija ir pieejama par Burtņieku ezera piekrastes pļavu putniem, kur E. Tauriņš ar kolēģiem pavadīja divas dienas (18. un 19. jūniju). Īpaši vērtīgi apraksti par kuitalas un citu bridējputnu skaitu: "No Bauņiem .. gar upīti izgājām uz ezeru .. un pagriezāmies pa kreisi uz Salacas izteku... Burtņieku ezeru ietver diezgan plašas pļavas .. Upītes piekrastes pļavās .. 3 pāri kuitalu (2 liekas vēl neperēja) .. Kuitalas atkal bija dzirdāmas Salacas iztekas pļavās .. Devāmies kājām no upītes pa labi uz Burtņieku muižas pusi. Apm. 2–3 km garā joslā 6–7 pāri kuitalu (kuriem liekas mazuļi jau izvesti, 1 pāri nošāvām). Vesels bars (apm. 30 gab) neperētāju

kuitalu, kas barojās krastmalā. Vispār ap ezeru esošās pļavās un purviņos daudz kuitalu. Ezera DR piekrastē vismaz 15–20 pāri." Jāpiebilst, ka vēl 20. gs. 50. gados kuitala ir bijusi parasta ligzdotāja purvos un pļavās ezeru tuvumā. Cilvēka saimnieciskās darbības dēļ (īpaši meliorācijas dēļ) šīs sugas skaits ir stipri sarucis. Pēc pirmā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta datiem (Priednieks u.c. 1989), visā Latvijā 20. gs. 80. gadu sākumā ligzdoja 150–200 pāru, no tiem 46% konstatēti pļavās (ar vidējo blīvumu 1,4 pāri katrā vietā). E. Tauriņa dotais šīs sugas skaita vērtējums tikai Burtņieku ezera DR piekrastē ir izcils piemērs, kādā skaitā kuitalas agrāk ligzdoja dabiskajās pļavās.

Pateicības

Edmundam Račinskim par iespēju iepazīties ar E. Tauriņa dienasgrāmatām no LOB arhīva, Ievai un Ilzei Vilks par iespēju izmantot fotogrāfijas no Kārļa Vilka ģimenes arhīva.

Autora adrese:
matrus@mits.lv

Izmantotā literatūra

- Auniņš A. 2001. Ķikuta populācijas teritoriālais izvietojums, skaits un biotopa izvēle Latvijā: patreizējā situācija (1999–2001) un vēsturiskā informācija. Putni dabā. 1. pielikums: 4–12.
- Avotiņš A. 2005. Putni Teiču dabas rezervātā. Ļaudona, 160 lpp.
- Bērziņš B. 1946. Nāgot om Lettlands māsāfālar. Vār Fāgelvärld V(3): 119–125.
- Dresser E. 1905. An oological journey to Russia. The Ibis XVIII: 149–158.
- Grosse A. 1927. Vogelzugbeobachtungen. Korrespondenzblatt d. Naturf. Ver. zu Riga. Jg. 59: 27–31.
- Grosse A., Transehe N. 1929. Verzeichnis der Wirbeltiere des Ostbaltischen Gebietes. Arb. Naturf. Ver. Riga. N.F. IV(18), 75 S.
- Kalniņš R. 1970. Lubānas ezera ielejas ornitofauna. (Novērojumi ligzdošanas periodā 1926.–1943.g.). Zooloģijas muzeja raksti 5: 21–53.
- Loudon H. 1895. Die Brutvögel der "Ostseeprovinzen". Korrespondenzblatt d. Naturf. Ver. zu Riga. Jg. 38: 45–54.
- Loudon H. 1914. Eine Excursion nach Lubahn. Neue Baltische Waidmannsblätter. X (23/24): 493–500.
- Priedīte A. 1999. Tauriņš Egons. Grām.: Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā 1862–1999. Jelgava, LLU: 294.
- Priednieks J., Strazds M., Strazds A., Petriņš A. 1989. Kuitala. Grām. (J.Vīksnes red.): Latvijas ligzdojošo putnu atlants. 1980–1984. Rīga, Zinātne: 164–165.
- Strazds M., Strazds A. 1990. Izmaiņas Gaujas ornitofaunā (1933–1988). Putni dabā 3: 38–70.
- Strazds M., Račinskis E., Kalvāns A. 1999. Gaujas nacionālā parka ligzdojošie putni. Putni dabā 9.3-4: 2–33.
- Strazds M., Ķuze J. (red.) 2006. Ķemeru nacionālā parka putni. Rīga: Jumava, 488 lpp.
- Russow V. 1880. Die Ornithen Ehst-, Liv- und Curland's mit besonderer Berücksichtigung der Zug- und Brutverhältnisse. Dorpat, H.Laakmann's Buch- und Steindruckerei, 216 S.
- Tauriņš E. 1959. Lubānas ezera pīles. Mednieks un maksšķernieks 2: 5–7.
- Tauriņš E., Ozols E. 1956. Latvijas PSR dzīvnieku noteicējs II. Mugurkaulnieki. Rīga: LVI, 303 lpp.
- von Transehe N. 1965. Die Vogelwelt Lettlands. Hannover-Doehren, Harro v. Hirschheydt, 229 S.
- Zitars K. 1924. Lubānas ezera klāni. Mednieks un maksšķernieks 7: 195–198.
- Vilks K. 1931. Raubvogelbewegung in der Niederung des Lubahn-Sees (Lettland). Vogelzug 2(3): 131–132.
- Vilks K. 1943. Avifauna aus vier Gegenden Lettlands. Folia Zoologica et Hydrobiologica XII(1): 247–265.
- Виксне Я. (ред.) 1983. Птицы Латвии. Территориальное размещение и численность. Рига, Зинатне, 224 стр.
- Лейнш Г.Т. 1966. Наблюдения за миграцией птиц осенью 1958 и 1960 гг. в поселке Папе. В кн.: Миграции птиц Латвийской ССР. Рига, Зинатне: 89–99.
- Липсберг Ю.К. 1981. Гнездовые колонии серой цапли (*Ardea cinerea* L.) в Латвии. В кн.: Сообщ. Прибалт. ком. по изучению миграций птиц 12, Тарту: 133–149.
- Липсберг Ю. 1990. Янис Янович Якшис. В кн.: Сообщ. Прибалт. ком. по изучению миграций птиц 22, Тарту: 171–175.
- Тауриньш Э.Я. 1953. Состояние и задачи орнитологических исследований в Латвийской ССР. В кн.: Перелеты птиц в Европейской части СССР. Рига, из-во АН ЛССР: 25–34.
- Тауриньш Э.Я. 1961. Орнитофауна верховых болот Латвийской ССР. В кн.: Экология и миграции птиц Прибалтики. Рига, из-во АН ЛССР: 311–316.
- Тауриньш Э. 1974. Развитие орнитофаунистических исследований в Латвии. In: Ornitoloogia ajaloost Baltikumis. Tallinn, Valgus: 38–52.
- Тауриньш Э.Я., Вилкс К.А. 1949. Список орнитофауны Латвийской ССР. Охрана природы 9, Москва: 52–73.